

Reforma přezkumu veřejných zakázek (ÚOHS)

Programové prohlášení vlády – aktualizace k 1. 3. 2023:

- **Připravíme reformu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a posílíme jeho metodickou roli tak, aby byl garantem férové soutěže umožňující rozvoj investic veřejným zadavatelům, včetně obcí a krajů**
- **Zlepšíme přípravu, kontrolu a zrychlíme postup přezkumu výběrových řízení a veřejných zakázek.**

Efektivnější strategické investice a posílení konkurenceschopnosti

Pro strategické investice státu je klíčové, **aby přezkum veřejných zakázek byl předvídatelný a rychlý**. Pro investory i dodavatele je zásadní, aby mohli přesně plánovat, nedocházelo k nepředvídatelnému zpoždění, které má negativní dopad na alokování kapacit a finančních nákladů. **Proto se téma reformy přezkumu dostává i na program pracovních skupin Vládního výboru pro strategické investice.**

Přestože je Úřad v průměru relativně rychlý (průměrně 28 dní I. stupeň a 45 dní II. stupeň - do průměru jsou však započítána jednoduchá procesní rozhodnutí i triviální případy bagatelních pokut), v případech strategických zakázek však celkovou délku řízení nezřídká prodlužuje **"instanční ping pong"**, který čekání na finální rozhodnutí neúměrně natahuje. Důsledkem je obtížná možnost plánovat důležité zakázky, nemluvě o jejich synchronizaci.

S ohledem na popsany stav se zadavatelé uchylují k minimalistickým a co nejbezpečnějším variantám zadávacích řízení, hodnotí pouze striktně počitatelná kritéria, téměř výhradně cenová. Kvality se snaží dosáhnout striktními požadavky na kvalifikaci dodavatelů a přísnými podmínkami mnohdy nevyvážených smluv. V důsledku toho veřejný sektor přichází o nabídky části dodavatelů. **Kvalitativní kritéria, podpora inovací a inovativních přístupů jsou stále považovány za riskantní.**

Srovnávací analýza: Česko zvolilo nejkomplicovanější model přezkumu v EU (viz přílohy)

- ČR je jediný stát v EU, kde ve správním řízení rozhoduje monokratický orgán (i na Slovensku je 2. stupeň kolektivní)
- 5 instancí přezkumu veřejných zakázek máme společně se Slovenskem jako jediní v EU
- 24 z 28 států EU má 3 a méně instancí přezkumu
- Kombinace správního a soudního přezkumu je v EU běžná (15 států), 2 správní instance máme společně se Slovenskem jako jediní v EU
- Řada států kombinuje omezený počet instancí s krátkými lhůtami, např. Polsko: 15 dní 1. správní stupeň, 1 - 2 měsíce soudní přezkum a tím je proces dokončen

Reforma by měla mít **5 základních pilířů**:

- 1) **Jednoinstanční rozhodování** v návrhových řízeních (ukončení instančního ping-pongu)
- 2) Zavedení **kolektivního rozhodovacího orgánu** (omezení koncentrace moci)
- 3) **Jednoinstanční soudní přezkum se lhůtou pro rozhodnutí** (zrychlení přezkumu)
- 4) Zavedení **sporného řízení** v řízeních zahájených na návrh (zjednodušení řízení, Úřad nejde nad návrhy stran sporu)
- 5) **Úřad nevstupuje do probíhajících zadávacích řízení ex officio**

Hlavní pilíře reformy přezkumu

1) Jednoinstanční rozhodování v návrhových řízeních (ukončení instančního ping-pongu)

- **Současný stav:** Dnes je možné proti rozhodnutí ÚOHS (I. stupeň) podat rozklad k předsedovi ÚOHS. Ten může, ale nemusí ve věci rozhodnout a věc vrátit I. stupni. Ani napodruhé se nemusí jednat o finální rozhodnutí. Ačkoliv se jedná o běžný postup podle správního řádu, v oblasti veřejných zakázek je dvouinstanční správní přezkum v rámci Evropských zemí raritou (obdobně jako na Slovensku).
- **Řešení:** Zrušení II. stupně (rozklad). Proti rozhodnutí ÚOHS by bylo možné podat přímo žalobu ke správnímu soudu. Podání žaloby by neblokovalo uzavření smlouvy, pokud by soud nevydal předběžné opatření.

2) Kolektivní rozhodování (nikoliv kolektivní řízení)

- **Současný stav:** Dnes rozhoduje za ÚOHS v I. stupni místopředsedkyně úřadu, ve druhém stupni předseda ÚOHS po projednání v jedné z rozkladových komisí (což má pouze doporučující charakter).
- **Řešení:** Zavedení rozhodování individuálních případů ve 3členných senátech, v plénu posíleném o předsedu a místopředsedkyni ÚOHS by se pak rozhodovalo v případech sjednocujících rozhodovací praxi. Byla by odstraněna koncentrace rozhodovacích pravomocí, zdůrazněna by byla kvazisoudní povaha rozhodování ÚOHS. Řízení by bylo koncentrováno na ústní projednání s předem danou lhůtou, což by celý proces výrazně urychlilo.

3) Jednoinstanční soudní přezkum se lhůtou pro rozhodnutí

- **Současný stav:** Soudní přezkum nemá aktuálně stanoveny žádné lhůty pro rozhodnutí. Proti rozhodnutí Krajského soudu v Brně lze podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.
- **Řešení:** Vyloučení možnosti podat kasační stížnost a zavedení lhůty pro rozhodnutí krajského správního soudu. Dle zahraniční praxe je přiměřená lhůta 30-40 dnů.

4) Sporné řízení v řízeních zahájených na návrh

- **Současný stav:** ÚOHS je dnes v pozici „vyšetřovatele“. Ačkoliv obdrží stanovisko zadavatele i stěžovatele, má povinnost zjistit „materiální pravdu“. Na základě té pak rozhodne. Důsledkem je nutnost prověřovat a vyhodnocovat veškeré aspekty zakázky. Vzniká tak prostor pro zásadní zdržení u velkých zakázek i libovůli Úřadu – „hledám dokud něco nenajdu“.
- **Řešení:** Sporné správní řízení již dnes správní řád upravuje a jeho zavedení je tedy jednoduché. ÚOHS by nepřezkoumával všechny aspekty zakázky a nedovytvářel za návrhatele argumentaci, ale rozhodoval by pouze v rozsahu toho, co namítá v návrhu dodavatel. ÚOHS by byl pouze rozhodcem ve sporu – tzn. rozhodoval by pouze podle návrhů stran sporu. Dle zahraniční praxe je takové řízení rychlejší a jde více k podstatě věci.

5) Úřad nevstupuje do probíhajících zadávacích řízení ex offo

- **Současný stav:** ÚOHS může zrušit rozhodnutí zadavatele či celé zadávací řízení nejen na návrh stěžovatele, ale i v řízení zahájeném na podnět či z moci úřední. Může zabránit uzavření smlouvy, ačkoliv nikdo z relevantních dodavatelů nic proti uzavření smlouvy nenamítá.
- **Řešení:** ÚOHS by rozhodoval v „živých tendrech“ pouze na základě návrhu (vč. zaplacené kauce), ex offo by kontroloval pouze skončená zadávací řízení. Tento model je ve většině členských států EU.